

Zahraníční kontakty katedry trestního práva v roce 1996

JANA ZEŽULOVÁ

Katedře trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně se podařilo v průběhu roku 1996 uskutečnit několik zajímavých akcí v podobě přednáškových pobytů lektorů z prestižních zahraničních univerzit.

První přednáškový pobyt se uskutečnil v březnu 1996, hostem katedry byl prof. Allix z Právnické fakulty Jeana Moneta v Paříži. Profesor Allix se ve svém vystoupení věnoval **myšlence trestní odpovědnosti právnických osob**. Idea trestní odpovědnosti právnických osob se ve francouzské právní nauce objevila téměř před sto lety v habilitačním spise A. Mestre. Znovu ožívá kolem roku 1929 na kongresu l'Association internationale de droit pénal v Bukurešti, avšak ani tentokrát není schopna se prosadit. Teprve až v průběhu osmdesátých let dochází k široké diskusi na toto téma. Výsledkem diskuse je zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob v trestním zákoně, který nabyl účinnosti 1. března 1994.

Přednášející se nejprve krátce zabýval odpovědností právnických osob z pohledu občanského práva. Poté se již věnoval problematice trestněprávní odpovědnosti právnických osob. Profesor Allix zdůraznil, že tento druh trestní odpovědnosti nachází své opodstatnění právě v kriminalitě právnických osob. Právnické osoby (společnosti, podniky) vystupují stále častěji jako nástroje trestné činnosti. Některé druhy trestné činnosti (např. hospodářské podvody a jiné machinace) jsou právě uskutečňovány v rámci aktivit právnické osoby. Dále pak prostředky, kterými disponují mohou způsobit újmu životnímu prostředí či veřejnému pořádku. Je tedy jasné, že trestní postih těchto deliktů, jenž se opírá o myšlenku individuální trestní odpovědnosti, není a nebude dostatečně účinný a nemá ani preventivní funkci. Jako jeden z hlavních argumentů pro zakotvení tohoto druhu trestní odpovědnosti uvádí profesor Allix snahu vytvořit právní prostředky, kterými by bylo možné zlikvidovat právnickou osobu v případech, ve kterých svým protiprávním jednáním vážně ohrožuje nebo porušuje důležité zájmy společnosti. V průběhu přednášky zazněly i argumenty proti koncepci trestní odpovědnosti právnických

osob, především pak námitka spočívající v názoru, že právnická osoba je pouhá fikce, abstraktní právnický výtvar. Další část přednášky byla věnována samotné realizaci trestní odpovědnosti právnických osob podle ustanovení francouzského trestního zákona. Závěrem lze konstatovat, že myšlenka trestní odpovědnosti právnických osob není zcela neznámá naší trestněprávní nauce, neboť se již objevila i v dílčích závěrech Pracovní komise Ministerstva spravedlnosti ČR, jež se zabývá přípravnými pracemi na celkové rekonstrukci trestního práva.

Další dvě přednášky se uskutečnily v průběhu listopadu a obsahově byly zaměřeny na problematiku kontinentálního a anglosaského procesu. Hosty katedry trestního práva byli profesor William K. Carroll z Právnické fakulty Johna Marshalla v Chicagu a dr. Laurent Mayer, státní zástupce při Tribunal de Grande Instance z Francie. Profesor Carroll vystoupil s přednáškou zaměřenou na **praktické problémy trestního řízení v USA** s důrazem na realizaci práva na obhajobu zejména v souvislosti s institutem dohodnuté spravedlnosti (přiznání viny ze strany obviněného a dohodovací řízení). Dr. Laurent Mayer se v rámci zvoleného tématu soustředil na **specifické rysy trestního řízení a na organizaci a činnost státního zastupitelství**. Již v minulosti katedra trestního práva navázala spolupráci s Institutem pro právní a kriminální sociologii ve Vídni. Jedním z konkrétních projevů několikaleté spolupráce byl přednáškový pobyt dr. Wolfganga Stangla a dr. Christy Pelikanové, jenž se uskutečnil v prosinci. Dr. Wolfgang Stangl pohovořil v rámci přednášky nazvané **Vídeň – bezpečné město** o přípravě, realizaci a výsledcích projektu preventivních opatření ve dvou městských částech Vídně.

Dr. Christa Pelikanová přednesla příspěvek na téma **Mimosoudní narovnání trestného činu** (ATA – aussergerichtlicher Tatausgleich). Základní myšlenkou narovnání je vyřešení (urovnání) konfliktu mezi konkrétním pachatelem trestného činu a poškozeným. Mimosoudní narovnání činu představuje rakouskou formu odklonu (diverze) a jako taková je zakotvena v zákoně o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1988 (JGG). ATA řízení bylo nejprve experimentálně odzkoušeno jako vyřízení konfliktu v letech 1985–1987. Teoretická příprava legislativního experimentu a jeho následné hodnocení připadlo právě Institutu pro právní a kriminální sociologii ve Vídni. Praktickou linii zastupovaly čtyři rakouské soudy – Vídeň, Salzburg, Linz a Hallein, u kterých byly řešeny vybrané trestní věci mladistvých právě tímto způsobem. Samotná realizace projektu byla prováděna Spolkem pro pomoc podmiňeně propuštěným a pro sociální práci s nimi.

Podle současné právní úpravy (JGG) může být ATA realizována, jestliže podezřelý projeví připravenost ručit za čin...vyrovnat možné následky činu. ATA se realizuje prostřednictvím zkušených sociálních pracovníků a středisek probační pomoci. Úkolem sociálních pracovníků je seznámení podezřelého s možností, kterou

ATA řízení nabízí. Jestliže podezřelý souhlasí s touto formou vyřízení trestní věci, bude jej sociální pracovník instruovat a podporovat. Pokud bude ATA řízení úspěšně provedeno, může státní zastupitelství zastavit trestní řízení.

Institut odklonu (diversion) proniká i do našeho trestního řízení v podobě narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání. Instituty slouží v prvé řadě k usmíření (narovnání) mezi poškozeným a pachatelem, dále k tomu, aby pachatel odčinil škodlivé následky svého činu a nahradil škodu, která byla trestným činem způsobena. Z hlediska dalšího vývoje českého trestního řízení je nanejvýš žádoucí se seznamovat s podobnými instituty, jimiž disponují zahraniční právní úpravy.

Cyklos přednášek uzavřel doc. dr. Josef Žila z katedry trestního práva Právnické fakulty Univerzity ve Stockholmu. Ve svém vystoupení podal posluchačům stručný nástin specifik švédského trestního řízení, které lze charakterizovat jako smíšený kontradiktorní a inkviziční proces. V druhé části přednášky se zaměřil na problematiku trestních sankcí ve světle zásady „just deserve“ (každému podle jeho zásluh). Takto chápané trestání je typické pro severské země a je zde patrný neoklasický směr, který však nelze zaměňovat s německým neoklasicismem, zejména v podání Bindinga.

Zahraniční kontakty katedry trestního práva nekončí rokem 1996. Již na první pololetí roku 1997 je plánován studijní přednáškový pobyt profesora Udo Jesionka, prezidenta Soudního dvora mládeže ve Vídni. Profesor Jesionek by měl seznámit české posluchače se zněním rakouského zákona o trestním právu mladistvých. Dalším hostem bude profesor Schroeder z Institutu pro trestní právo zemí východní Evropy se sídlem v Regensburgu. Profesor Schroeder by se měl věnovat systému trestného činu v Německu a popř. některým vybraným zásadám německého trestního procesu.

V neposlední řadě je se sesterským pracovištěm ve Vídni (katedrou trestního práva Právnické fakulty ve Vídni) připravován česko-německý seminář, který by se měl uskutečnit v průběhu května. Seminář bude tematicky zaměřen na aktuální otázky reformy českého a rakouského trestního práva.

Lze si jen přát, aby další aktivity katedry trestního práva byly tak úspěšné jako tomu bylo v roce minulém.